

de Menorca en *AlcM* (cf. port. *eis* 'vet aquí').

En gran part, aquestes partícules tenen orígens antiquíssims, i fins se'n poden descolgar arrels en llatí o llengües d'aquell temps, si bé és veritat que els usos llavors no coincideixen bé. *Hem!* amb un valor com el del nostre *eh*, es troba en llatí (dels còmics especialment) prou sovint; també s'hi assenyala algun cas de *ei*, i n'hi ha un cas escadusser de *e(h)* en una inscripció pompeiana; cf. Joh. Ba. Hofmann, *Lateinische Umgangssprache* (§§ 22, 24); *DCEC* II, 217b. Per a l'ús en el sorotàptic dels Ploms d'Arles (*Lerance e Deos, Osismi e Deos*, en relació amb el llatí arcaic, veg. *EntreDL* II, 158). La més desenrotllada en llatí literari és *eia*, amb valor exhortatiu, que ha deixat continuació més robusta que en català en el castellà, italià, etc.; reduït normalment a *ea* segons la fonètica castellana. En català apareix sobretot amb caràcter cultista, *eia* ja en Llull, *ea* en Jaume I i en el *Curial*. Les seves funcions en català han estat heretades quasi del tot per *au* (que és també freqüent en el llatí dels còmics, si bé més sovint amb valor diferent del català), també per *apa*.

Ús en territori més limitat, propi dels Pirineus or., té *heu*, amb un valor semblant al de *ei* (supra): «Mireu lo que hi ha: *heu!*, feu's-e compte que no sabeu res, perquè així m'ho ha fet jurar», *MrnVayreda* (*Puny*, xv, 232, 183); «*Heu!* Jaume Guillem! / Desperta't, que brenarem!» en el poema popular *Vida del Pastor*, recollit per Pere Vidal (p. 11); amb aquest es pot comparar la interjecció ll. *heus* 'ai, ep' (de la qual dono dades a propòsit de *HEUS AQUÍ*).

¹ No cal dir que l'etimologia és merament expressiva en totes les variants i no pas «incerta», amb l'alternativa que admet *AlcM*, per la seva defectuosa fonètica: ni *oi* ve de *HOC* ni encara menys *ei* podria sortir de *ECCE* (altrament inconnex pel sentit).

Eider (o *éider*), V. *edredó Eimeric*, desafortunada la idea d'*AlcM* de relacionar amb *Amalric*: és germ. *HAIMI-RĪK* (duplicat del fr. *Henri* > *Enric*) *Eima*, V. *esma* (*ESTIMAR*) *Eimina*, V. *aimina*

EINA, 'instrument manual per a operacions mecàniques', abans *aina*, usada sobretot en plural, *aines*, que és la forma del català antic, encara en ús en molts parlars valencians i d'altres, i que en la llengua medieval significava 'ocasions, comoditats' (d'on 'efectes usuals, utensilis'); la forma primitiva fou l'oc. *aizina*, derivada de l'adjectiu oc. *aize*, fr. *aïse* 'còmode', que prové del ll. *ADJĀCENS* 'lloc avinent, adjacent, accessible'. □ 1.ª doc.: *azina*, *aina* i *eina* ja apareixen amb el sentit de 'comoditat', 'ocasió', 'dependències accessibles', en diversos escriptors de la fi del S. XIII; *asines* i *aines* per a 'atuells' o 'instruments', des de docs. de 1306 i altres textos de c. 1300; *eina*, 1803, Belv. (i ja en algun ms. medieval).

Tenim el sentit de 'conveniència', 'avinentesa', per exemple en la *Cròn.* de Jaume I: com a resultat de la deliberació dels rics-homes que aconsellen el Rei que avança sobre València: «aquest és l'acort, en què tuyt

havem vist e pensat, e havem a guardar la vostra *azina*, e no tan solament la vostra *azina*, mas la messió que puscats fer en retenir aquel Pug» (*Ag.*, 277, § 233); «que cobre lo rey los castells, que anch no n'ach tan bona *aizina* com ara ha» (*Ag.*, 398).

Tenim també l'ús abstracte en autors d'aquesta època, i ja en la forma popular catalana, en què la *-z* ja no és una espirant evanescent, com ací (escrita *-z* o *-s*), sinó que ja apareix esvaïda del tot, fins gràficament. En Llull, aplicat a les dependències de grans cases (acc. que també documentem en oc. ant. *aizes* «demeure, résidence», *aizina* «demeure, habitation», fr. ant. *aisances*, b. ll. *ADJACENTIA* id.): «lo abat mostrà al ermità lo monestir, que fo bell, e fo complit de tot ço que tany a monestir; en la bellesa, e en les *aynes* e officines del monestir, se gloriejave lo abat com les mostrava» (*Merav.*, *NCl.* IV, 235; *AlcM* entén malament aquest passatge); també és 'estada, comoditats en l'habitatge' *bon'* *azina* en els *Set savis* v. 129.

Decantant-se en un altre sentit, d'«ocasió favorable», en Desclot: «lo dia de la batalla En Ramon Folch féu manament que nengú, per *ayna* que-n vehés, no tiràs ab pedra ni ab cayrell ---», «donar-vos-ho-he conèixer si a Déu plau, quant n'age loch e *ayna*» (*Cròn.*, § 164. *NCl.* v, 100.24; § 148, p. 8.6); parlant d'una llàdria Camarasa a. 1295-9: «no vol enantir contra aquela: abans <h>y dé *ayna* com la estorces<s>en». ¹ I el sentit vague i purament abstracte ('avantatge, conveniència') és el que tenim encara en *JRoig*: «les dones / --- cové doncs sien / no molt amades, / mas comportades / per ses *aynes*, / com les gallines / qui tot ho sullen / hon se recullen / per tants ous pon dre» (*Spill*, 15295).

Aviat es decanta en català cap al sentit concret: de primer encara amb certa vaguetat, per la idea de 'bagatge, arnesos, fato, efectes usuals': «los fils d'Irahel trebalyaren mot en aparelar de tornar e en portar lurs *asynes*», *VidesR* (f° 58r1, on el ms. B porta *arnès*, i l'original llatí *sarcinulas*); però tot seguit es concreta en els utensilis, i sovint són atuells o altres estris recipients: «en una casa les féu enclausir, en la qual estegren les *asines* de la cosina --- e quant laïns fo intrat --- cuydava --- verges abrossar, peyrols e pannes e cauderes e aytals coses semblans él abrossava, e --- defora ixí tot soylat», ib., f° 20r1; «*aynes* de stachas, un morter de fust» en un inv. de Ribes de 1380 (*BABL* VI, 470); «en tenir nèdeus los vexells de casa, feyen fer belles totes les *aynes*», *StVicentF* (*Quar.*, 147.19); «la vila los donarà les *ahines* que hauran mester per pular la aygua per ffer lo morter», doc. de Cardona de 1455 (*BCEC*, 1905, 337).²

L'altra cara de la concreció, els estris o instruments d'obrar (eines de cavar la terra) no té aparició més tardana: en un doc. de Talteüll de les Corberes, de 1306: «quis qui la compre, que aça a lliar les *asines* dels molis en aquela vallor e en aquella condissió que les reebrà; e enquera, que aça a lliar la vixela del celer ---» (*RLR* VII, 53, 51); en un altre de ross., de 1318: «tot hom qui compre o vena rasims aquí, aja e-l pesador de la saumada a pesar --- e-l pesador aja la ro-